

**PREMIUM
BANK**

“Premium Bank” ASC-nin Müşahidə Şurasının 19.02.2025-ci il tarixli qərarı ilə (Protokol № 08) təsdiq edilmişdir.

Elçin Əhmədov
Müşahidə Şurasının sədri

**“PREMIUM BANK” ASC
RİSKLƏRİN İDARƏ EDİLMƏSİ
SİYASƏTİ**

Yeni redaksiyada

1. Ümumi Müddəalar

- 1.1. Bu Siyasət Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə, Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının "Banklarda korporativ idarəetmə Standartları"na, digər normativ aktlara, banklarda risklərin idarə edilməsinə dair Bazel Komitəsinin tövsiyələrinə, qabaqcıl təcrübələrə, habelə "Premium Bank" ASC-nin (bundan sonra "Bank" adlanacaq) Nizamnaməsinə uyğun olaraq hazırlanmışdır.
- 1.2. Hazırkı Siyasət bank əməliyyatları və digər sövdələşmələrin həyata keçirilməsi zamanı maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin səmərəliliyini və təmliğini, aktiv və passivlərlə idarə edilmənin, o cümlədən aktivlərin qorunmasının təmin edilməsinin səmərəliliyini təmin etmək, həmçinin bank risklərinin idarəedilməsini təmin etmək məqsədilə hazırlanmışdır və buraya aşağıdakılar daxildir:
 - bankın maliyyə bazarlarında və ümumiyyətlə, iqtisadiyyatda qeyri-müəyyənlik, qeyri-stabillik inkişaf şəraitində fəaliyyət göstərməsi zamanı yarana biləcək itkilərin qarşısının alınmasına, minimuma endirilməsinə, kompensasiyasına yönəldilmiş qarşılıqlı əlaqəli prosedur və siyasətlər kompleksi;
 - bank risklərinə daimi nəzarət edilməsi;
 - bank risklərinin Bankın maliyyə stabilliyinə və onun kreditor və əmanətçilərinin marağına təhlükə yaratmayacaq səviyyədə saxlanması üçün tədbirlərin görülməsi.
- 1.3. Hazırkı Siyasət aşağıdakıları müəyyən edir:
 - bankın risklərin idarəedilməsi ilə bağlı siyasətini;
 - bankın xassəsinə, miqyasına və fəaliyyət şərtlərinə uyğun gələn risklərin idarəedilməsi sisteminin təşkili və fəaliyyət göstərməsinin əsas prinsipləri;
 - bankın risklərin idarəedilməsi üzrə idarəetmə orqanlarının, bölmələrinin və vəzifəli şəxslərinin cavabdehliklərinin bölüşdürülməsi;
 - bank risklərinin idarəedilməsi prosesini tənzimləyən daxili sənədlər sisteminin təşkili prinsipləri;
 - risklərin ayrı-ayrı növlərinin idarə edilməsi prinsipləri.
 - risklərin hər bir növü üçün, risklərə qarşı dözümlülüyn müəyyən edilməsi, habelə biznes prosesinə, müəyyən edilmiş limitlərə riayət edilməsinin müvafiq tərzdə həyata keçirilməsi.
- 1.4. Bankda risklərin idarəedilməsi sistemi bank nəzarəti üzrə Bazel komitəsinin tövsiyələrini nəzərə almaqla, bank risklərinin idarə edilməsinə ümumi qəbul edilmiş yanaşma üsulları əsasında qurulur.

2. Anlayışlar

- **Risk** – ehtimal olunan və ya gözlənilməz hadisələrin baş verməsi nəticəsində yaranan xərclərin (zərərin) bankın kapitalına və likvidlik mövqeyinə mənfi təsir göstərməsi ehtimalı;
- **Risk profili** – bankın məruz qaldığı risklərin ümumiləşdirilmiş səviyyəsi;
- **Risklərin idarəedilməsi sistemi** - bank risklərinin idarəedilməsi üsullarının (vasitə və metodlarının), o cümlədən bank risklərinin idarəedilməsi vasitələri olan və fəaliyyət şəraitində yaranmış qeyri-müəyyənliklər zamanı müsbət maliyyə nəticələri əldə etməyə, risk hallarını proqnozlaşdırmağa və onun mənfi təsirlərini aradan qaldırmaq və ya aşağı salmaq üçün tədbirlər görməyə imkan verən təşkilati strukturların, strategiyaların, siyasət, üsul və prosedurların toplusu;
- **Risk qəbul edilməsi** – kapitalın adekvatlığına dair tələblərə riayət etmək şərti ilə bankın kapitalı hesabına mümkün zərərin qarşılınması;
- **Risk ötürülməsi** – bank tərəfindən riskli hesab edilən əməliyyatların icrasının kənar şəxslərə ötürülməsi və ya müvafiq sığortalanması;
- **Riskdən qaçma** – yüksək risklə xarakterizə olunan əməliyyatların həyata keçirilməməsi;
- **Risk qəbul edilməsi** – kapitalın adekvatlığına dair tələblərə riayət etmək şərti ilə

bankın kapitalı hesabına mümkün zərərin qarşılınması;

- **İtkilər** – Bankda risk hadisələri nəticəsində yaranmış itkilər, o cümlədən aktivlərin dəyərinin aşağı düşməsi, aktivlərin vaxtından əvvəl silinməsi, məhkəmə qərarlarına (fərmanlarına), Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun səlahiyyət almış orqanların qərarlarına əsasən pul ödənişləri, səhvlərin, qəzaların və digər analogi şəraitlərin aradan qaldırılmasına xərclər nəticəsində itkilər;
- **RİED** – Risklərin İdarə Edilməsi Departamenti.
- **RİEK** – Risklərin İdarə Edilməsi Komitəsi
- **BRI** – Baş Risk İnzibatçısı

3. Risklərin növləri

3.1. Risklərin tipik növlərinin siyahısı Bankın daxili sənədlərində, risklərin qiymətləndirilməsinə beynəlxalq yanaşma üsulu əsasında verilir. Digər risklərin idarəedilməsinin məqsədəuyğunluğu Bankda qəbul edilmiş risk meyarlarını nəzərə almaqla, Bankın Strateji planında əks etdirilir. Bu Siyasət ilə tipik risklərə aşağıdakılar aiddir:

- **Kredit riski** – borclunun müqavilə şərtlərinə əsasən Bank qarşısında olan maliyyə öhdəliklərini yerinə yetirməməsi və ya vaxtında, yaxud tam olaraq yerinə yetirməməsi nəticəsində Bankda itkilərin yaranma riski.
- **Bazar riski** - bu risk bazarda faiz dərəcələrinin, valyuta məzənnələrinin, qiymətli kağızların və əmtəələrin dəyərində baş verən dəyişikliklərlə əlaqədar yaranır. Bazar riskinin aşağıdakı alt kateqoriyaları mövcuddur:

- ✓ *faiz dərəcəsi riski* - faiz dərəcələrinin əlverişsiz dəyişməsi ilə əlaqədar yaranan risk;
- ✓ *valyuta riski* – xarici valyuta məzənnələrinin əlverişsiz dəyişməsi ilə əlaqədar yaranan risk;
- ✓ *kapital riski* - bankın aldığı qiymətli kağızların dəyərinin əlverişsiz dəyişməsi ilə əlaqədar yaranan risk;
- ✓ *əmtəə riski* - bazarda əmtəələrin qiymətinin əlverişsiz dəyişməsi ilə əlaqədar yaranan risk;

- **Likvidlik riski** – Bankın öz öhdəliklərini tam həcmdə yerinə yetirə bilməməsi ilə bağlı yaranan itki riski. Likvidlik riski Bankın maliyyə aktivləri ilə maliyyə öhdəlikləri arasında tarazlığın pozulması nəticəsində (o cümlədən Bankın bir və ya bir neçə kontragentinin maliyyə öhdəliklərini vaxtında yerinə yetirməməsi nəticəsində) və (yaxud) Bankın öz maliyyə öhdəliklərini dərhal və eyni zamanda yerinə yetirməsi üçün gözlənilməz zərurətin yaranması nəticəsində baş verir.
- **Əməliyyat riski** – daxili qaydaların və bank əməliyyatlarının aparılması prosedurunun Bankın xassəsinə, fəaliyyət miqyasına və (yaxud) qüvvədə olan qanunvericiliyin tələblərinə uyğun gəlməməsi, bankın əməkdaşlarının və (yaxud) digər şəxslərin onları pozması (bacarıqsızlıq, bilmədən və ya qəsdən görülən tədbirlər və ya tədbirsizlik nəticəsində), Bankın tətbiq etdiyi informasiya, texnoloji və digər sistemlərin funksional imkanlarının (xassələrinin) uyğunsuzluğu (kifayət olmaması) və onların xarab olması (işinin pozulması), həmçinin xarici hadisələrin təsiri nəticəsində birbaşa və ya dolayı itkilərin yaranma riski.

- ✓ İnsan resursu riski - bankın əməkdaşları tərəfindən bilərəkdən və ya bilmədən bank əməliyyatlarının həyata keçirilməsi zamanı mövcud hüquqi aktların pozulması, səhv və nöqsanlara yol verilməsi nəticəsində yaranan risk;
- ✓ IT riski - bankın informasiya sistemi və ya texnologiyalarında baş verən problemlərlə əlaqədar yaranan risk;
- ✓ Hüquqi risk - hüquqi aktların, o cümlədən nəzarət orqanının və vergi orqanlarının

hüquqi aktlarının tələblərinin pozulması, tam, vaxtında və ya düzgün tətbiq edilməməsi, bankın daxili qaydalarının qəbul edilməməsi, habelə daxili qaydalarda ziddiyyət və boşluqlar nəticəsində yaranan risk;

- ✓ Komplayens riski - bankın qanunvericiliyə və maliyyə bazarlarını tənzimləyən hüquqi aktların tələblərinə riayət etməməsi nəticəsində üzləşə biləcəyi təsir tədbirləri və sanksiyalar, maliyyə itkiləri və ya nüfuzunun itirilməsi riski;
- ✓ Kənar risk - üçüncü tərəf və ya təbiətin vurduğu ziyan nəticəsində yaranan risk;
- **Strateji risk** - bu risk strateji hədəflərin düzgün seçilməməsi nəticəsində yaranır;
- **Nüfuz riski** - bu risk banka qarşı etimadın azalması və mənfi ictimai rəy nəticəsində yaranır;
- **Layihə riski** - bu risk bankın nəzərdə tutduğu layihələri icra zamanı səhvlər və kənar amillərin təsiri nəticəsində icra edə bilməməsi nəticəsində yaranır.

3.2. Risk faktorları:

Bankın fəaliyyətinə xas olan əsas risk faktorları aşağıdakılardır:

Kredit riskinin faktorları:

a) fərdi kredit risklərinin faktorları:

- Ölkədə və regionda iqtisadi və siyasi şəraitin qeyri-stabilliyi (maliyyə böhranı, inflyasiya, ayrı-ayrı bazarlarda əlverişsiz dəyişikliklər və s.);
- Borcalan fiziki şəxsin maddi vəziyyətinin və sosial vəziyyətinin (əmək haqqının dəyişməsi, təqaüdə çıxması, ailə qurması, uşaqların olması və s.) və ya borcalan hüquqi şəxsin maliyyə vəziyyətinin (maliyyə stabilliyinin, dövrü qabiliyyətinin, rentabelliyyəsinin, likvidliyinin və s. göstəriciləri) dəyişməsi;
- Borcalanın kredit tarixçəsi (yoxdur, müsbət, mənfi);
- Girov kimi çətin realizə edilən və ya tez qiymətdən düşən qiymətli əşyaların qoyulması, girovun itirilməsi;
- Şəxsi faktor (borcalanın intizamsızlığı, qəsdən yalan məlumatın verilməsi və s.);

b) Bankın korporativ kredit risk faktorları:

- Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının maliyyə-kredit siyasətinin dəyişməsi (məcburi ehtiyat normalarının, uçot dərəcəsinin, risk normativlərinin və s.);
- Bankın kredit siyasətinin dəyişməsi (kredit portfelinin diversifikasiyası və konsentrasiyası dərəcəsi, kredit portfelinin strukturu, ehtiyatların fəaliyyətin digər istiqamətlərinə yönəldilməsi, yeni kredit alətlərinin tətbiq edilməsi, kredit məhsulları ilə iş texnologiyasının keyfiyyəti, girov siyasəti və s.);
- Şəxsi faktor (Bankın əməkdaşlarının bacarıq və təcrübəsi, kollektivdə mikro mühit, sui istifadələr və s.).

c) Bazar riski faktorlarına aşağıdakılar daxildir:

• *Kapital riskinin faktorları:*

- Maliyyə alətlərinin bazar qiymətlərinin dəyişməsi;
- Bankın yerinə yetirdiyi birja əməliyyatları həcmnin dəyişməsi;
- Qiymətli kağızlarının və törəmə maliyyə alətlərinin emitenti ilə bağlı amillərin təsiri ilə ticarət portfelinin qiymətli kağızlarının və törəmə maliyyə alətlərinin bazar qiymətinin əlverişsiz istiqamətdə dəyişməsi.

• *Valyuta riskinin faktorları:*

- Valyuta məzənnəsinin dəyişməsi;
- Bankın həyata keçirdiyi valyuta əməliyyatlarının həcmnin dəyişməsi;

- Xarici valyutada verilmiş aktiv və passivlərin dəyəri arasında tarazlığın olmaması.
- *Faiz riskinin faktorları:*
 - Bazarda faiz dərəcələrinin səviyyəsinin dəyişməsi;
 - Vəsaitlərin cəlb edilməsi və yerləşdirilməsi dərəcələri arasında fərqin dəyişməsi (spread);
 - Faiz riskinə həssas olan və ya həssas olmayan aktiv və passiv portfellerinin strukturunda dəyişiklik;
 - Bankın həyata keçirdiyi faiz riskinə həssas olan və ya həssas olmayan əməliyyatların həcmnin dəyişməsi;
 - Bank əməliyyatlarının idarə edilməsində yol verilmiş və risk mövqelərinin yaranmasına səbəb olan səhvlər;
 - Faiz risklərinin səmərəsiz hedcinq proqramı.

ç) Likvidlik riskinin faktorları:

- Bankın maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin müddətlər, məbləğlər üzrə və ayrı-ayrı valyutalar nöqtəyi-nəzərindən (o cümlədən Bankın bir və ya bir neçə kontragentlərinin öz maliyyə öhdəliklərinin vaxtında yerinə yetirməməsi nəticəsində) tarazlaşdırılmaması;
- Bankın öz maliyyə öhdəliklərini dərhal və hamısını birdən yerinə yetirməsi zərurətinin yaranması.

d) Əməliyyat riski faktorları:

- Bankın bölmələrin və əməkdaşların səlahiyyətlərini bölüşdürmək sahəsində, bank əməliyyatlarını yerinə yetirmək, onları sənədləşdirmək və hesabatda əks etdirmək sahəsində təşkilati quruluşunun təkmil olmaması, bankdaxili qayda və prosedurların olmaması və əməkdaşların təyin edilmiş qayda və prosedurlara əməl etməməsi, daxili nəzarətin səmərəsizliyi;
- Sistem və avadanlığın işində nasazlıqlar;
- Bank tərəfindən Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə, Bankın təsis və daxili sənədlərinə, işgüzar dövrünün adətlərinə, peşəkar etika prinsiplərinə əməl etməməsi, kreditorlar, əmanətçilər və digər müştəri və kontragentlər qarşısında müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirməməsi, daxili sənədlərdə müştərilərin və kontragentlərin, səhmdarların, idarəetmə orqanlarının və (yaxud) əməkdaşların maraqlarının toqquşmasını təsirli şəkildə tənzimləməyə, o cümlədən maraqların toqquşmasının mənfi nəticələrini minimuma endirməyə, həmçinin müştərilər və kontragentlər tərəfindən şikayətlərin, məhkəmə iddialarının qaldırılmasının və (yaxud) nəzarət və tənzimləyici orqanlar tərəfindən təsir edilməsinin qarşısını almağa imkan verən mexanizmlərin olmaması;
- Bankın, onun filiallarının, o cümlədən sahiblərinin cinayət yolu ilə alınmış əmlakın ləqəlləşdirilməsi və terrorizmin maliyyələşdirilməsi halları, həmçinin Bankın qeyri-loyal müştəriləri və kontragentləri və (yaxud) əməkdaşlarının həyata keçirdiyi digər qanunsuz fəaliyyətlər ilə səmərəli mübarizə aparmaq qabiliyyətinin olmaması;
- İşçilərin toplanması və vəzifəyə təyin edilməsi zamanı kadrlar siyasətinin çatışmazlığı, "Öz işçini tanı" prinsipinə əməl edilməməsi;
- Bankla səhmdarların, müştərilərin və kontragentlərin, həmçinin digər maraqlı şəxslərin maraqlarının toqquşması;
- Fiziki və (yaxud) hüquqi şəxslərin Bankın maraqlarına qarşı yönəlmiş hərəkətləri;
- Bankın nəzarətindən kənar əlverişsiz xarici şəraitlər.

e) Strateji risk faktorları:

- Bankın fəaliyyətinin strateji məqsədlərinə çatmasını təmin edəcək ehtiyatların (maliyyə, maddi-texniki, insan) və təşkilati tədbirlərin (idarəetmə qərarlarının) olmaması və ya tam həcmdə təmin edilməməsi;
- Bankın öz rəqibləri qarşısında üstünlük qazana biləcəyi fəaliyyətin perspektiv istiqamətlərinin səhv və ya kifayət qədər əsaslandırılmamış təyini.

f) Nüfuz riski faktorları:

- Bank, yaxud onun əməkdaşları, səhmdarları, idarə orqanlarının üzvləri, filialları, tabe və törəmə təşkilatları haqqında kütləvi informasiya vasitələrində mənfi məlumatın dərc edilməsi;
- Korrupsiya fəaliyyəti.

g) Layihə riski faktorları:

- Bank tərəfindən seçilmiş layihələrin düzgün qiymətləndirilməməsi nəticəsində uğursuz olması.

3.3. Qəbul edilmiş risklərin həyata keçirilməsində mümkün itki növləri:

- Aktivlərin dəyərinin azalması;
- Maddi aktivlərin oğurlanması;
- Məhkəmələrin qətnamələri (qərarları), Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun səlahiyyətli orqanların müvafiq qərarları əsasında edilən ödənişlər;
- Müştərilər və kontragentlərə, o cümlədən kredit təşkilatının əməkdaşlarına dəymiş ziyanın əvəzinin ödənilməsi məqsədilə edilən pul ödənişləri;
- Təsərrüfat fəaliyyətinin bərpasına, eləcə də səhvlərin, qəzaların, təbii fəlakətlərin və digər analogi hadisələrin nəticələrini aradan qaldırılması məqsədilə çəkilən xərclər;
- Digər itkilər.

4. Risklərin idarəedilməsi sisteminin təşkili və fəaliyyət prinsipləri

4.1. Risklərin idarəedilməsi sisteminin təşkilinin əsas prinsipləri.

4.1.1. Bankın risklərin idarəedilməsi sistemi aşağıdakı prinsiplərə əməl etməlidir:

- Bankın fəaliyyət istiqamətlərinə, miqyasına və strateji planına uyğun olmalıdır (o cümlədən risklərin idarəedilməsinə çəkilən xərclərin minimuma endirilməsini təmin etməlidir);
- Bankın məruz qaldığı risklərin çeşidlərində əsaslı dəyişikliklərə səbəb olacaq biznesin genişlənməsi (aparılan əməliyyatların sayının artması, bazarın yeni segmentlərinin tutulması, fəaliyyət miqyaslarının artması) və tənzimləyicilərin tələblərinin dəyişməsi hallarında inkişaf etməlidir (risklərin idarəedilməsinə yaxınlaşma üsullarını dəyişmək);
- Riskin baş verməsi hallarına, faktiki itkilərə cavab verməlidir;
- Risklərin səbəblərini aradan qaldırmaqla, onların qarşısını almaq, daha doğrusu, risk hallarının və onların nəticələrinin ağırlığını azaltmaq məqsədilə mövcud biznes proseslərinin dəyişdirilməsinə yardım etmək.

4.1.2. Risklərin idarəedilməsi sisteminin Bankın xassəsinə, miqyaslarına və fəaliyyət şəraitlərinə uyğunluğunu təmin etmək üçün, həmçinin müxtəlif növlü risklərin Bankın işgüzar fəaliyyətinə eyni dərəcədə təsir etmədiyini nəzərə almaqla, risklərin idarəedilməsi sisteminin ilk növbədə Bankın əsas risk növlərindən müdafiəsinə yönəlməlidir. Bu risklər Bankda qəbul edilmiş 7 risk meyarını nəzərə almaqla, Bankın

müxtəlif risklərə məruz qalma mümkünlüyünün müntəzəm qiymətləndirilməsi yolu ilə müəyyən edilir. Bankın İdarə Heyəti Bankın qəbul etdiyi risklərin faktiki strukturunu tənzimləyən və onun dəyişməsinə proqnozlaşdıran daxili sənədləri təsdiq edir.

4.1.3. Risklərin idarəedilməsi sisteminin inkişafı prinsipinin həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə risklərin idarəedilməsinə cavabdeh olan Bank bölmələri əməkdaşların peşəkarlığının daimi yüksəldilməsi, faktiki olaraq yaranan risk növlərinin müntəzəm təhlili, qısa və orta müddətə proqnozlaşdırılmasını təmin etməlidir.

4.1.4. Risk hadisəsinə cavab reaksiyası prinsipini təmin etmək üçün RİED Bankın üzləşdiyi itkilərin həcminə, onların baş verməsinə və kompensasiya üsullarına dair məlumatları əks etdirən analitik məlumatlar bazasını yaradır. İtkilər üzrə məlumatlar bazası, əsasən, aşağıdakı prinsipləri nəzərə almaqla təşkil olunur:

a) Məlumat bazasında qeyd alınan risk hadisələri Bankın faktiki olaraq üzləşdiyi aşağıdakı kimi itkilər şəklində mühasibatlıq uçotunda əks etdirilməlidir:

- Aktivlərin dəyərinin azalması hesabına;
- Aktivlərin vaxtından əvvəl silinməsi;
- Məhkəmələrin qətnamələri (qərarları), Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunvericiliyinə uyğun səlahiyyət almış orqanların qərarları əsasında edilən ödənişlər;
- İşçilərin səhvlərinin, oğurluq hallarının, informasiya sistemlərinin nasazlığının, qəzaların, təbii fəlakətlərin və digər analogi halların aradan qaldırılması üçün pul vəsaitlərinin xərclənməsi;
- Digər itkilər.

b) Məlumatlar bazasının ayrıca götürülmüş bölməsində xarici məlumat, daha doğrusu, digər kredit təşkilatlarında baş vermiş risk hadisələrinə dair müxtəlif etibarlı mənbələrdən alınmış məlumatlar qeyd edilə bilər.

4.1.5. Risk hadisələrinin qarşısının alınması prinsipinin həyata keçirilməsi üçün RİED risk göstəriciləri üzrə məlumatlar bazasını təşkil edir. Risk göstəriciləri üzrə məlumatlar bazası aşağıdakı məqsədlərlə yaradılır:

- Risk hallarının qarşısını almaq üçün lazım olan analitik məlumatın toplanması;
- Sonrakı limitləşmə üçün əsas risk göstəricilərinin seçilməsi.

4.1.6. Risk hadisələrinin qarşısının alınması üçün işin ayrıca istiqamətlər – hər bir risk növü üzrə risklərin müəyyənləşdirilməsi, qiymətləndirilməsi, reytingi, ölçülməsi və idarə edilməsi, risk monitorinqinin məsul strukturlarını özündə əks etdirən risk xəritəsinin hazırlanması;

4.1.7. RİED-nin riskləri idarəetmə sisteminin keyfiyyətinin yoxlanılması üçün:

- Hər ay kreditlərin keyfiyyət göstəricilərinin, itki risklərinin, vaxtı keçmiş kreditlərin payının, iri kredit risklərinin konsentrasiyasının qiymətləndirilməsi həyata keçirilir;
- Bazar və əməliyyat riskləri üzrə dövrü qiymətləndirmələri həyata keçirir və nəticələrinə müvafiq olaraq rəy bildirir;
- Hər ay banklararası bazardan asılılığın, o cümlədən iri kreditorların və əmanətçilərin riskindən asılılığın göstəricilərinin qiymətləndirilməsi aparılır;

4.2. Risk faktorlarının aşkar edilməsi

4.2.1. Bank üçün ən əhəmiyyətli olan risk faktorlarının aşkar edilməsi üzrə müntəzəm işlər aparılır. Çoxsaylı risk faktorları arasında iki şərt – hər hansı əlverişsiz hadisənin baş vermə mümkünlüyü (ehtimalı) və onun Banka təsir dərəcəsinin uzlaşması əlaməti seçilir.

- 4.2.2. Bank üçün ən vacib risk faktorlarının aşkar edilməsində Bankın istifadə etdiyi üsullar Bankda risklərin idarəedilməsi sisteminin inkişaf səviyyəsindən, hər hansı risk növünün təsirinə məruz qalmış əməliyyatların həcmindən asılı olaraq müxtəlif risklərin idarəedilməsi siyasətinin dəyişməsi zamanı dəyişə bilər.
- 4.2.3. Risklərin idarəedilməsi sisteminin cari inkişaf mərhələsində riskin əhəmiyyətli faktorlarının aşkar (müəyyən) edilməsi üçün Bankda müxtəlif risk növlərinin həyata keçirilməsindən yaranmış itkilərə dair əldə olan statistik məlumatların kəmiyyət təhlili ilə tamamlanmış ekspert üsulundan istifadə edilir.
- 4.2.4. Risklərin konkret növləri üzrə riskli amillərin aşkar edilməsinin təfərrüatı Müşahidə Şurasının təsdiq etdiyi risklərin idarəedilməsi üzrə müvafiq bankdaxili Qaydalarla müəyyən edilir.

4.3. Risk faktorlarının qiymətləndirilməsi

- 4.3.1. Bankın risk faktorlarının qiymətləndirilməsi üçün istifadə etdiyi üsullar Bankda risklərin idarəedilməsi sisteminin inkişaf səviyyəsindən asılı olaraq və müxtəlif risklərin idarəedilməsi siyasətinin dəyişməsi zamanı dəyişə bilər.
- 4.3.2. Risklərin konkret növləri üzrə risklərin qiymətləndirilməsinin təfərrüatlı qaydası Müşahidə Şurasının təsdiq etdiyi risklərin idarəedilməsi üzrə Qaydalarda müəyyən edilir.

4.4. Toplam məqbul risk səviyyəsinin müəyyən edilməsi qaydası

- 4.4.1. Riskin məqbul toplam səviyyəsi itkilərin hesabat dövrü ərzində Bankın maliyyə stabilliyi onun kreditorlarının, əmanətçilərinin maraqları üçün təhlükə yaratmayacaq maksimum kəmiyyətdir.
- 4.4.2. Məqbul toplam risk səviyyəsinin təyin edilmə qaydası risklərin ayrı-ayrı növlərinin idarəedilməsi üzrə daxili qaydalarda, risk iştahasında və digər müvafiq sənədlərdə təsvir edilən limitlər sistemi və normativ göstəricilər vasitəsilə müəyyən edilir.

4.5. Riskin monitorinqi və riskə nəzarət

- 4.5.1. Risklərin monitorinqi riskin səviyyəsinin artması ehtimalının qarşısını almaq üçün aparılır.
- 4.5.2. Riskin monitorinqi Bankın fəaliyyət göstəriciləri sisteminin (o cümlədən statistik, maliyyə) müntəzəm təhlili vasitəsilə, məsələn: riskin səviyyəsinin əsas göstəriciləri sistemindən, yəni nəzəri və ya empirik baxımdan Bankın qəbul etdiyi risk səviyyəsi ilə bağlı olan göstəricilər və ya parametrlərdən istifadə etməklə aparılır. Əsas göstəricilər üçün limitlər (kəmiyyət hədləri) təyin edilə bilər ki, bu da Bank üçün əhəmiyyətli olan risklərin aşkar edilməsinə və onlara vaxtında müvafiq təsir göstərilməsinə imkan verir.
- 4.5.3. Risklərin müxtəlif növlərinin monitorinqinin aparılma dövrüliyi və qaydası risklərin ayrı-ayrı növlərinin idarəedilməsi üzrə Qaydalarda təsvir edilmişdir.
- 4.5.4. Toplam risk səviyyəsinə, risklərin idarəedilməsi üzrə təyin edilmiş qayda və prosedurların yerinə yetirilməsinə nəzarət Bankın risklərin idarəedilməsi sistemi çərçivəsində həyata keçirilir. Toplam risk səviyyəsinə strateji nəzarəti Müşahidə Şurası, İdarə Heyəti həyata keçirir. Toplam riskin səviyyəsinə taktiki nəzarət Bankın struktur bölmələri, RİEK tərəfindən həyata keçirilir. Toplam riskin səviyyəsinə monitorinqi RİED, operativ nəzarət isə nəzarətedici və icraedici bölmələr tərəfindən həyata keçirilir.
- 4.5.5. Bankın risklərin idarəedilməsi sahəsində aşağıdakılara nəzarət edilir:

- Təyin edilmiş limitlərə və normativ göstəricilərə əməl etmə;
- Tənzimləyici orqanların normativ aktlarının və Bankın risklərin idarəedilməsi üzrə

- daxili sənədlərinin tələblərinə əməl etmə;
- Risklərin idarəedilməsi sisteminin təkmilləşdirilməsinə yönəlmiş tədbirlər planının yerinə yetirilməsi;
- Riskin əsas göstəriciləri əsasında risklərin idarəedilməsi sisteminin səmərəliliyi.

4.6. Riskin minimallaşdırılması

4.6.1. Bank riskin minimallaşdırılması üçün aşağıdakı əsas üsullardan istifadə edir:

- *Kredit riski*: borcalanın krediti ödəmə bacarığının təhlili, kredit portfelinin diversifikasiyası, kreditin təminatı, girovların sığorta edilməsi, kreditlər, mümkün itkilər ödəmək üçün ehtiyatların yaradılması, yüksək kredit riskinə malik sövdələrin həyata keçirilməsi üçün xüsusi qərar qəbul etmə ardıcılığın tətbiqi, borcun vaxtından əvvəl ödənilməsi və öhdəliklərə xitam verilməsi şərtlərinin hazırlanması üzrə tələblərə əməl edilməsi, kredit risk limitlərinin təyin edilməsi, kredit portfel üzrə cəmləşmə riskinin limitlərlə diversifikasiyası.
- *Bazar riski*:
 - *Kapital riski* – əməliyyat limitlərinin qoyulması (stop-loss, emitentlər üzrə fərdi limitlər);
 - *Valyuta riski* – açıq valyuta mövqələrinə limitlər (Bankın toplam valyuta mövqeyinə limit, ayrı-ayrı valyutalar üzrə sub-limitlər);
 - *Faiz riski* – maliyyə sənədlərinin əsas kateqoriyaları üçün müddətli qrup nöqtəyindən müxtəlif valyutalarla ifadə edilmiş faiz ehtiyatlarının təhlili (GAP – təhlil), cəlb edilən və yatırılan faiz ehtiyatları arasında fərqi müəyyən edilməsi, müxtəlif müddət və valyuta qrupları üzrə faiz marjasının hesablanması.
- *Likvidlik riski* – pul vəsaitlərinin axınının proqnozlaşdırılması, xəbərdaredici göstəricilərin hesablanması, limitlər (likvidliyin maksimum fərq kəmiyyəti və Bankın daxili sənədləri ilə təyin edilən digər limitlər), hadisələrin gözlənilməz istiqamətdə inkişafı zamanı likvidliyin bərpa edilməsi üzrə tədbirlərin planlaşdırılması. Likvidlik riskinin idarəedilməsi məqsədilə likvidlik ehtiyatları formalaşdırılır (likvidlik “yastığı”).
- *Əməliyyat riski* – səlahiyyətlərin bölünməsi, fəaliyyətin tənzimlənməsi, bank texnologiyalarının avtomatlaşdırılması, itkilərin uçotu, risk xəritələrinin yaradılması, risk və nəzarətlərin özünü qiymətləndirilməsinin həyata keçirilməsi, riskin əsas göstəricilərinin monitorinqi, daxili nəzarət sisteminin təkmilləşdirilməsi. Qərarların qəbul etmə çərçivəsində idarəetmə orqanlarının səlahiyyətlərinin bölüşdürülməsi, riskli əməliyyat proseslərində “dörd göz” (“icra” və “təsdiq” funksiyalarının bölüşdürülməsi) prinsipinin təmin edilməsi Bankın fəaliyyətinin mümkün yeni istiqamətlərini müəyyən etmək və yeni strateji məqsədləri qarşıya qoymaq üçün bank xidmətləri bazarının monitorinqi, Bankın əməkdaşlarının ixtisasının artırılması, xarici auditin, daxili nəzarət sisteminin səmərəli təşkili.
- h) *Strateji risk* – təcrübə və xroniki məlumatların dəqiq analizi, bazar və sektorun analizinin aparılması, makroiqtisadi və bankın daxili potensialının analiz edilməsi, verilmiş proqnozların icrası ilə bağlı monitorinqlərin aparılması, strateji hədəflərin müəyyən edilməsi zamanı adıyyatı strukturların potensialının və resurslarının qiymətləndirilməsi.
- i) *Nüfuz riski* – yeni dəyişikliklər və daxili qaydalarla bağlı 1-ci müdafiə xəttinin mütəmadi təlimləndirilməsi, KİV ilə sıx əlaqələrin qurulması, sosial və xatırlatma xarakterli reklamların çəkilişi, mütəmadi olaraq "Mystery Shopping" (sirli alıcı) üsulu ilə xidmət şəbəkəsinin qiymətləndirilməsi.

- j) *Layihə riski*: Planlaşdırılan layihələrin biznes proqramlarının hazırlanması, proseslərin ardıcılıqlarının müəyyən edilməsi, layihə üzrə gəlir və xərclərin düzgün planlaşdırılması, hədəf kateqoriyasının və bazar araşdırmalarının aparılması, layihələrin icrası prosesində monitorinqlərin tezliyi, aidiyyəti strukturlar mərhələlər üzrə iştirakı və işçi tələblərinin düzgün müəyyən edilməsi,

- 4.6.2. Hər hansı səbəbdən riskin səviyyəsini aşağı salmaq mümkün olmur, Müşahidə Şurası "riskin qəbul edilməsi"nə dair qərar qəbul edə bilər. Müstəsna hallarda Müşahidə Şurası məhdud dövr ərzində müəyyən maliyyə əməliyyatlarının aparılmasından, yeni xidmət və məhsulların, yüksək riskli digər fəaliyyətlərin tətbiq edilməsindən imtina etməklə "Riskdənqaçma" yaxud "riskin ötürülməsi" kimi strateji qərarlar qəbul edə bilər.

5. Risklərin İdarəedilməsinin təşkilati strukturu

- 5.1. Risklərin idarəedilməsinin əlaqələndirilməsi və mərkəzləşdirilməsi məqsədilə Bankda RİED – Bankın əməliyyatlar (sazişlər) aparan, fəaliyyətləri birbaşa risklər yaradan bütün bölmələrindən asılı olmayan bölmə fəaliyyət göstərir.
- 5.2. Risklərin idarə edilməsi prosesində Bankın Müşahidə Şurası, Risklərin idarə edilməsi komitəsi (RİEK), İdarə Heyəti, Kredit komitəsi, Baş Risk İnzibatçısı (BRİ), Risklərin idarə edilməsi departamenti, Komplayens departamenti, biznes bölmələri və daxili audit iştirak edir və səlahiyyətləri Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının "Banklarda korporativ idarəetmə Standartları"nın tələbləri ilə tənzimlənir.

5.2.1. Müşahidə Şurasının vəzifələri:

- Risklərin idarə edilməsi departamentinin əsasnaməsi, strategiya, siyasət, daxili qaydalar, metodologiya, risk limitləri (alt limitlər istisna olmaqla), fəvqəladə hallar planı, risk iştahası bəyannaməsi və digər strateji hesabat və normaların təsdiqlənməsi;
- Risklərin idarə edilməsi sisteminin effektivliyinin ən azı ildə bir dəfə qiymətləndirilməsi;
- Risklərin idarə edilməsi siyasətinin həyata keçirilməsinə nəzarət;
- İdarə Heyətinin risklər üzrə fəaliyyətinə nəzarət;
- İri sazişlərin təsdiq edilməsi (qanunla, Bankın Nizamnaməsi, nəzarət və idarə orqanlarının normativ sənədləri və belə sazişlərin təsdiqi qaydalarına dair daxili sənədlərlə müəyyən edilmiş hüdudlarda).
- Risklərin səviyyəsinə dair hesabatların məzmununun və müntəzəmliyinin, həmçinin Bankın qəbul etdiyi risklərə dair səhmdarlara operativ məlumat verilməsinin müəyyən edilməsi;
- İri sövdələşmələrin, Bankla əlaqədar şəxslərlə sövdələşmələrin və yerinə yetirilməsində marağı olan sövdələşmələrin təsdiq edilməsi (qanunla, Bankın Nizamnaməsi, nəzarət və idarəetmə orqanlarının normativ sənədləri və belə sövdələşmələrin təsdiqi qaydalarına dair daxili sənədlərlə müəyyən edilmiş hüdudlarda).

5.2.2. Risklərin İdarəedilməsi Komitəsinin vəzifələri: (RİEK):

- Risklərin idarəedilməsi üzrə fəaliyyətin təşkili və əlaqələndirilməsi;
- Risk iştahası bəyannaməsinə, risklərin idarə edilməsi siyasətinə və qaydalarına, risk limitlərinə, metodologiya, fəvqəladə hallar planı (İdarə Heyəti ilə birgə baxılması), habelə onlara dəyişikliklərə baxılması və təsdiq üçün Müşahidə Şurasına təqdim edilməsi;
- Bankın risklərin idarə edilməsi siyasətinin azı ildə bir dəfə nəzərdən keçirilməsi;
- Məcmu və ayrı-ayrı risk növləri üzrə Müşahidə Şurasına təkliflər verilməsi;
- İdarə Heyəti tərəfindən risk iştahası bəyannaməsinin tətbiqinə nəzarət edilməsi;
- Bankın risk mədəniyyətinin vəziyyətinə dair Müşahidə Şurasına hesabat verilməsi;
- Baş risk inzibatçısının fəaliyyətinə nəzarət edilməsi;

- Risklərin Bankın risk iştahasına uyğunluğuna nəzarət edilməsi;
- Baş risk inzibatçısından və aidiyyəti struktur bölmələrdən hesabatların alınması;
- Audit Komitəsi ilə arasında effektiv kommunikasiya və koordinasiyanın təşkil olunması;
- Risklərin idarəedilməsinə dair daxili sənədlərin layihə formasının razılaşdırılması;
- Bank risklərinin kompleks qiymətləndirilməsi;
- Risklərin ayrı-ayrı növlərinin idarəedilməsinə dair daxili əsasnamə və qaydalarla müəyyən edilmiş vəzifələrin yerinə yetirilməsi.

5.2.3. **İdarə Heyətinin vəzifələri:**

- Mərkəzi Bankın normativ xarakterli aktlarında nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla və Müşahidə Şurası tərəfindən səlahiyyət verildiyi halda risklərin idarəedilməsini tənzimləyən bankdaxili qayda, prosedur, təlimat, tədbir planlarının və təsdiq olunması Müşahidə Şurasının səlahiyyətinə daxil olan risklərin idarəedilməsini tənzimləyən digər daxili sənədlərin RİEK-ə və Müşahidə Şurasına təqdim edilməsi;
- Risklərin idarəedilməsi siyasətinin həyata keçirilməsinin təmin edilməsi;
- Yeni bank məhsulunun tətbiqi barədə qərar qəbul edilməsi;
- Risklər və onların idarə edilməsinə dair RİEK-ə hesabatların təqdim edilməsi;
- Risklərin idarəedilməsi departamentinin bankın risklərinə adekvat şəkildə fəaliyyəti üçün müvafiq şəraitin yaradılması və müstəqilliyinin təminatı;
- Fövqəladə hallar planına RİEK ilə birgə baxılması və onun Müşahidə Şurasına təqdim edilməsi;
- Risklərin idarəedilməsi departamentinin fəaliyyətinə müdaxilələrin qarşısının alınması üçün tədbirlərin görülməsi;
- Bankın məruz qaldığı riskləri təhlil edilməsi və aşkar edilən zəifliyin aradan qaldırılması üçün zəruri tədbirlər görülməsi;
- Risklərin idarə edilməsi funksiyasını yerinə yetirən bölmələrinin əməkdaşlarının bilik və bacarıqlarının təkmilləşdirilməsi, həmçinin risk mədəniyyətinin aşılması istiqaməti üzrə tədbirlərin görülməsi;
- Bank risklərinin idarəedilməsi sisteminin işinə və bank risklərinin qiymətləndirilməsinə daimi nəzarətin təşkili;
- RİED-inin işçilərinin vəzifə təlimatlarının təsdiqi;
- Daxili audit şöbəsinin nəzarət üsullarının məqsədəuyğunluğunu, limit və prosedurlara əməl edilməsini təhlil etməsinin və qiymətləndirməsinin təmin edilməsi;
- Risklərin ayrı-ayrı növlərinin idarəedilməsi üzrə alt limitlərin təsdiqi;
- Bankın uzun müddət riskin təsiri altında qaldığı hallarda böhran şəraitləri üçün tədbirlər kompleksinin (planını), o cümlədən fövqəladə hallarda tədbirlər planının (Bankın maliyyə təsərrüfat fəaliyyətinin aramsızlığını və yaxud bərpasını təmin etmə planları) təsdiqi;
- Ümitsiz borcların formalaşdırılmış müvafiq ehtiyatlar hesabına Bankın balansından silinməsi məqsədilə müraciətə baxılması və təsdiqi üçün Müşahidə Şurasına təqdimatın göndərilməsi.

5.2.4. **Daxili audit şöbəsinin səlahiyyətləri:**

- Risklərin idarə edilməsi sisteminin adekvatlığının və səmərəliliyinin yoxlanılması;
- Aşkarlanmış risklər barədə RİED ilə informasiya mübadiləsinin təmin edilməsi;
- İllik daxili audit planı tərtib olunan zaman Bankın fəaliyyətində olan yüksək riskli proseslərin auditinə üstünlük verilməsi;
- Bankda nəzarət sistemlərinin təkmilləşdirilməsi üzrə təkliflər verilməsi;
- Risklərin idarəedilməsi üzrə daxili sənədlərə, limitlərə və müvafiq prosedurlara əməl edilməsinin yoxlanılması;

5.2.5. **RİED-nin səlahiyyətləri:**

- Risklərin idarəedilməsi üzrə işin koordinasiyasının təmin edilməsi;
- Risklərin idarəedilməsi üzrə daxili qaydalar, digər metodoloji sənədlər və onlara dəyişikliklərin hazırlanması;
- Risk xəritəsinin (risk control matrix) yaradılması və onun icrasına monitoringin həyata

keçirilməsi;

- Risk limitlərinin hesablanması və onlara dəyişikliklərin edilməsi barədə RİEK-ə və BRİ-ə təkliflərin verilməsi;
- Risk limitlərinə riayət edilməsi üzrə monitorinqin aparılması;
- Risklərin müəyyənləşdirilməsi, qiymətləndirilməsinin həyata keçirilməsi, aşkarlanmış risklərin minimallaşdırılması prosesində, həmçinin metodların və modellərin seçilməsi və tətbiqində aidiyyəti struktur bölmələrlə birlikdə iştirak;
- Risklər üzrə məlumatları icmallaşdıraraq risk hesabatların hazırlanması və RİEK-ə və BRİ-ə təqdim edilməsi;
- Risklərin tanınması və idarə edilməsi baxımından bankın fəaliyyətini əhatə edən proseslərə, yeni məhsul və xidmətlərə dair rəylərin verilməsi;
- Stress-testlərin keçirilməsi və aşkar edilmiş risklərin azaldılması məqsədilə (tədbirlər planının hazırlanması üçün) RİEK-ə təqdim edilməsi;
- Əlaqədar struktur bölmələri ilə birlikdə Fövqəladə hallar planının hazırlanması və İH və RİEK-in birgə iclasına və BRİ-ə təqdim edilməsi;
- Layihə risklərinin qiymətləndirilməsi, zəruri tədbirlərin görülməsi barədə BRİ-ə və İdarə Heyətinə təkliflərin verilməsi;
- Bankda risk mədəniyyətinin yüksəldilməsi üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsi;
- Əsas risk indikatorlarının müəyyənləşdirilməsi və onların təhlilinin aparılması;
- Bankın strateji hədəflərinə uyğun risk iştahasının müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı təkliflərin verilməsi və bu limitlərin monitorinqinin aparılması;
- Bankın fəaliyyətinə aid olan risklərin növlərini və ölçüsünü göstərən düzgün, şəffaf və dövrü hesabatlarının vaxtında hazırlanmasının təmin edilməsi;
- Bankın fəaliyyətinin bütün şərtlərini risk faktorlarının mövcud olması və ya yaranma ehtimalı baxımından təhlil etməklə risklərin aşkar edilməsi;
- Bank risklərinin idarəedilməsi sisteminin fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılmasına dair tövsiyələrin işlənib hazırlanması;
- Risklərə nəzarətin monitorinqinin aparılmasına, RİEK və BRİ-ə aparılan monitorinqin nəticələrinə dair məlumatın verilməsi;
- Bank risklərinin idarəedilməsi məqsədilə təyin edilmiş qayda və prosedurlara əməl edilməsinin monitorinqi;

5.2.6. **Bankın digər struktur bölmələrinin vəzifələri: (birinci müdafiə xətti)**

- Gündəlik fəaliyyətində öz səlahiyyəti daxilində (risk xəritəsində və digər daxili normativ sənədlərin tələblərinə uyğun olaraq) riskləri idarə edir.
- Aidiyyəti risk və səlahiyyət limitlərinə riayət olunmasını təmin edir;
- Aşkarlanmış risklər barədə RİED-i "Risk hadisələrinin idarə edilməsi proseduru"na uyğun olaraq məlumatlandırır;

5.2.7. **Baş Risk İnzibatçısının (BRİ) vəzifələri:**

- İdarə Heyətinin rəyini nəzərə almaqla risklərin idarə edilməsi siyasətini hazırlayır və RİEK-ə təqdim edir;
- Risklərin idarəedilməsi üzrə İdarə Heyəti və struktur bölmələrin fəaliyyətini əlaqələndirir;
- Aylıq əsasda risk limitlərinin monitorinq nəticələri, habelə bankın risk profili ilə bağlı İdarə Heyətinə hesabat verir;
- Risk iştahası göstəriciləri üzrə kənarlaşmalar baş verdikdə səbəbləri göstərilməklə bu barədə Müşahidə Şurasını və RİEK-ə dərhal məlumatlandırır;
- Risk iştahası göstəriciləri üzrə pozuntu halında riskin azaldılması və ya risk limitlərinin bazar şəraitinə uyğunlaşdırılması üzrə tədbirlər planını ən geci növbəti ayın monitorinq nəticələri ilə birlikdə Müşahidə Şurasına və RİEK-ə təqdim edir;
- Bankın fəaliyyətinə aid risklərin növlərini və ölçüsünü göstərən dövrü hesabatların etibarlı, şəffaf, kompleks şəkildə və vaxtında hazırlanmasını təmin edir;
- Risklərin idarə edilməsi sisteminin təkmilləşdirilməsi üzrə təklifləri Müşahidə Şurasına və RİEK-ə təqdim edir;

- Bankın məruz qaldığı risklərin onun riskgötürmə qabiliyyətinə uyğunluğunu təmin edir;
- Risklərin idarəedilməsi funksiyasını həyata keçirən struktur bölmələrin əməkdaşlarının bilik və bacarıqlarının artırılması istiqamətində tədbirlər görür;
- RİEK tərəfindən təqdim edilən risk profili ilə bağlı hesabat və məlumatları nəzərdən keçirir və müvafiq idarəetmə orqanına təqdim edir.

5.2.8. Kredit Komitəsinin vəzifələri:

- Kredit siyasətinə uyğun kredit müraciətlərinə dair qərarların qəbul edilməsi;
- Kredit risklərini tənzimləyən daxili sənədlərin layihə variantlarının nəzərdən keçirilməsində iştirak etmək;

5.3. Banka xas risklərə daxili nəzarət aşağıdakılardan ibarət olur:

5.3.1. Mahiyyətinə görə risklərə daxili nəzarətin aşağıdakı növləri var:

- *İnzibati nəzarət* - əməliyyatların ancaq buna səlahiyyəti olan şəxslər tərəfindən və müəyyən prosedurlara ciddi əməl etməklə, həmçinin Bankın təyin etdiyi limit və məhdudiyyətlər həddlərində aparılması;
- *Maliyyə nəzarəti* - əməliyyatların müxtəlif maliyyə xidmət və əməliyyatlarına tətbiq edilən bank risklərinə dair qəbul edilərək daxili sənədlər vasitəsilə möhkəmləndirilmiş siyasətlərə uyğun aparılması və onların uçot və hesabatlarda lazımi qaydada əks etdirilməsi.

5.3.2. Keçirilmə mərhələsinə görə inzibati və maliyyə nəzarəti ilkin, cari və növbəti nəzarətlərə bölünür. Təsdiq edilmiş limit və məhdudiyyətlərin, qayda və prosedurların pozuntusu aşkar edildikdə risklərin ayrı-ayrı növlərinin idarəedilməsi üzrə Qayda və Əsasnamələrlə tənzimlənən prosedurlar həyata keçirilir:

- İlkin nəzarət risklərin qarşısını almaq xarakteri daşıyır və Bankın bu və ya digər əməliyyatlarında əvvəlki dövrü əhatə edir. İlkin nəzarəti kontragentlərlə sövdələşmələrin bağlanmasına cavabdeh olan işçilər, həmçinin onların birbaşa rəhbərləri yerinə yetirir.
- Cari nəzarət hər gün yerinə yetirilir və bank əməliyyatlarını və digər sövdələşmələri yerinə yetirmə proseslərində Bankın və onun xidmətlərinin fəaliyyətini tənzimləyir. Cari nəzarətin əsas faktorları:
 - ✓ Bank əməliyyatları və digər sövdələşmələrin həyata keçirilməsi prosesində nəzarət və icraedici funksiyaların Bankın əməkdaşları arasında bölüşdürülməsi;
 - ✓ Bank tərəfindən maliyyə göstəricilərinə, digər təsdiq edilmiş parametrlərə, təsdiq edilmiş plan və proqramlara, uçot siyasətinə əməl etməsinin monitoringi sisteminin olması;
 - ✓ Bankın İdarə Heyətinin, Kredit Komitəsinin və RİEK-in bank riskləri göstəricilərinin cari vəziyyətinə dair operativ və düzgün məlumatlandırılması sisteminin olması.
- *Növbəti nəzarət* sövdələşmələrin yerinə yetirilməsi və əməliyyatların aparılmasından sonra Bank portfəllərinin keyfiyyətini təhlil etməklə, risk hadisələrinin baş verdiyi hallarda Bankın maliyyə itkilərinin ümumi həcmi qiymətləndirməklə həyata keçirilir. Növbəti nəzarəti RİED müntəzəm əsasla yerinə yetirir.

6. Risklərin idarəedilməsi işinin təşkili

- 6.1. Bankın risklərin idarəedilməsi işinin təşkili özündə 3 (üç) müdafiə xəttini birləşdirir. Risklərin idarə edilməsi sistemi üzrə müdafiə xətləri risklərin effektiv idarə edilməsi və nəzarət prosesləri sistemini qurmaq üçün istifadə olunan risk idarəetmə modelidir. Bu model şəffaflığı, hesabatlılığı və uyğunluğu təşviq edərkən risklərin müvafiq şəkildə müəyyən edilməsini, qiymətləndirilməsini və idarə olunmasını təmin etməyə kömək edir.

I müdafiə	II müdafiə	III müdafiə
-----------	------------	-------------

Struktur bölmələr, və bankın filial və şöbələri	Risqlərin idarə edilməsi departamenti	Daxili Auditor
	Komplayens departamenti	

6.1.1. Birinci müdafiə xətti – Fəaliyyətləri banka birbaşa risklər yaradan və məhsul, xidmət, fəaliyyət, proses və sistemlər üzrə risklərin ilkin mərhələdə müəyyənləşdirilməsi, qiymətləndirilməsi, idarə edilməsi, hesabatlılığı və monitorinqinə məsul struktur bölmələr, o cümlədən bankın filial və şöbələri daxildir. Onlar risk sahibləridir və müvafiq fəaliyyətləri daxilində riskləri müəyyən etmək, idarə etmək, azaltmaq, təhlil etmək və hesabat vermək üçün məsuliyyət daşıyırlar;

6.1.2. İkinci müdafiə xətti – Risklərin idarə edilməsi və komplayens funksiyalarını həyata keçirən struktur bölmələr daxildir. Onlar risklərin idarə edilməsi təcrübələrinin həyata keçirilməsində birinci müdafiə xəttinə nəzarət və monitorinq funksiyasını həyata keçirən struktur bölmələrdir. Bu müdafiə xətti əsasən təşkilat daxilində risklərin idarəedilməsi və nəzarət proseslərinin effektivliyini və uyğunluğunu təmin edir;

6.1.3. Üçüncü müdafiə xətti – Birinci və ikinci müdafiə xəttini qiymətləndirmək səlahiyyəti olan bankın daxili audit funksiyasını həyata keçirən struktur bölməsi daxildir. Ümumi və risk əsaslı yoxlamalar aparmaqla risklərin idarəedilməsi və daxili nəzarət proseslərinin, həmçinin risklərin idarəedilməsi siyasəti də daxil olmaqla bankdaxili siyasətlərin effektivliyini qiymətləndirir;

6.2. Risklərin idarəedilməsi siyasəti bütün müdafiə xətlərinin öz fəaliyyətlərində gündəlik qərarlar verərkən qəbul etdikləri risklərin məqbul səviyyədə olması üçün sağlam risk mədəniyyətinin qurulmasını tələb edir.

6.3. Bankda bütün strukturlar və işçilər risklərin idarə edilməsi prosesində iştirak edirlər.

6.4. Funksional struktur bölmələr öz əsasnamələrində və risk xəritəsində göstərilmiş vəzifələri yerinə yetirməlidirlər.

6.5. Bankda bütün risklər üzrə RİED-in koordinasiyası altında risk siyasətinə uyğun olaraq, risk xəritəsi hazırlanır, RİEK-də bəyənildikdən sonra Müşahidə Şurası tərəfindən təsdiq edilərək, İdarə Heyəti tərəfindən icra olunur. Risk xəritələrinin köməyi ilə risklər çox yüksək, yüksək, orta, aşağı və çox aşağı risk kateqoriyalarına bölünürlər. Risklərin idarəedilməsi zamanı çox yüksək və yüksək dərəcəli risklər ilk növbədə idarəetməyə alınır.

7. RİED-in fəaliyyət üsulları

7.1. Bank beynəlxalq bankçılıq təcrübəsində qəbul edilmiş üsulları nəzərə almaqla risklərin qiymətləndirilməsi və idarə olunması üsullarını müstəqil müəyyən etmək hüququnu özündə saxlayır.

7.2. RİED bank risklərinin idarə olunması və qiymətləndirilməsinin optimal üsullarını müstəqil olaraq müəyyən edir/hazırlayır.

7.3. Bankın fəaliyyəti zamanı yaranan risklərin qiymətləndirilməsi üzrə istifadə olunan üsulların aktuallığına və onların yerinə yetirilməsinə nəzarəti II müdafiə xəttində yerləşən strukturlarla birlikdə RİED cavabdehlik daşıyır.

8. RİED-nin Bankın bölmələri ilə qarşılıqlı əlaqəsi

8.1. RİED öz fəaliyyətində Bankın İdarə Heyətinin Üzvü, BRİ-na tabedir.

8.2. RİED risklərin səviyyəsinə təsir edəcək amillərin aşkar edilməsinə dair məlumatı BRİ-na bildirməlidir;

8.3. RİED onun fəaliyyətinə mane olan bütün hallar barədə BRİ-na və İdarə Heyətinə məlumat verməlidir;

8.4. Bankın Komplayens Komplayens departamentinin monitorinq şöbəsinin əməkdaşları

- və rəhbəri bank əməliyyatlarının yerinə yetirilməsində aşkar etdikləri bütün pozuntulara dair dərhal RİED-ə məlumat verməli və aylıq əsasda hazırlanan hesabatı RİED-ə təqdim etməlidirlər;
- 8.5. Bankın bütün bölmələrinin əməkdaşları RİED-inin əməkdaşlarına öz funksiyalarını yerinə yetirməkdə yardım etməlidirlər;
 - 8.6. Bankın əməkdaşları aşkar etdikləri bank risklərinin səviyyəsinin artmasına/dəyişməsinə təsir edə biləcək faktları, həmçinin Banka, əmanətçilərə, müştərilərə zərər verilməsi faktlarını birbaşa öz rəhbərlərinin, daxili audit şöbəsinin və RİED-in diqqətinə çatdırmalıdırlar;
 - 8.7. Bankın əməkdaşlarının risklərin idarə olunması ilə əlaqədar tədbirlər kompleksinin yerinə yetirilməsi zamanı hər hansı sualı yaranarsa, onlar məsləhət üçün RİED-inin rəhbərinə müraciət edirlər;
 - 8.8. RİED-in rəhbəri məsələlərin operativ şəkildə həlli üçün Bankın müvafiq rəhbərləri ilə əlaqə saxlamaq hüququna malikdir;
 - 8.9. RİED-inin rəhbəri risklərin səviyyəsinə dair müntəzəm birləşdirilmiş hesabat hazırlamaqla iki ayda bir dəfədən az olmamaqla Risklərin İdarəedilməsi Komitəsinin iclaslarında risklərin səviyyəsinə dair məlumatı Bankın rəhbərliyini məlumatlandırır;
 - 8.10. RİED-nin rəhbərinin və əməkdaşlarının bankda istənilən məlumat bazasına, bankdaxili əməliyyat sistemlərinə, habelə daxili auditin hesabatlarına çıxışı təmin olunmalıdır;

9. Risk xəritəsinə dair tələblər

- 9.1. Bank risklərin həm strateji, həm də gündəlik idarə edilməsi mərhələlərini, habelə hər bir mərhələ üzrə görülməli işləri, səlahiyyət və məsuliyyətləri dəqiq müəyyənləşdirir. Bunun üçün RİED Bankın İdarə Heyəti və BRİ-nin koordinasiyası altında hər bir risk növü üzrə risklərin müəyyənləşməsi, qiymətləndirilməsi və reytingini, ölçülməsi və idarə edilməsini, risk üzrə hesabatlılığı, risk monitorinqi və nəzarətinin alətlərini, məsul strukturları və dövrülməliyi, habelə risk üzrə sənədləşməni özündə əks etdirən risk xəritəsinin hazırlanmasını təşkil edir və RİEK-in müzakirəsinə təqdim edir. RİEK isə öz növbəsində xəritənin tərkib hissəsi olan ayrı-ayrı risk növlərinin reytingləri, habelə onların dəyişilməsi səbəbləri haqqında ən azı ildə iki dəfə Müşahidə Şurasına hesabat təqdim edir.
- 9.2. Bankdakı bütün risklər onların başvermə ehtimalı, əhəmiyyəti və minimallaşdırma alətlərinin mövcudluğu əsasında aşağıdakı 5 reyting qrupuna bölünür:
 - a. Çox yüksək risk;
 - b. Yüksək risk;
 - c. Orta risk;
 - d. Aşağı risk;
 - e. Çox aşağı risk.

9.3. Reyting müəyyənləşdirilərkən onun vurduğu və ehtimal olunan birbaşa zərər, digər risklərə mövcud və gözlənilən təsir dərəcəsi də nəzərə alınır və bankın Risk xəritəsində qeyd edilir.

9.4. İdarə Heyəti maliyyə və insan resurslarını nəzərə alaraq, ilk növbədə, çox yüksək və yüksək risklərin minimallaşdırılması üçün tədbirlər görür.

10. Fövqəladə hallar planı

- 10.1. Risklərin İdarəedilməsi Komitəsi bankdan asılı olmayan səbəblərdən baş verə biləcək xarici amillə bağlı risklər, habelə fövqəladə hal baş vermə ehtimalı yüksək olan daxili riskləri müəyyənləşdirir və Müşahidə Şurasının təsdiqinə verir. Fövqəladə hallar planı hazırlanarkən aşağıdakı prinsiplərə riayət edilir:
 - a. Plan üzrə tədbirlər planlaşdırılan zaman bankın maliyyə, texniki və insan resursları nəzərə alınmalıdır;
 - b. Plan fövqəladə halın elan və ləğv olunması meyarlarını aydın göstərməlidir;
 - c. Plan barədə aidiyyəti işçilər təlimdən keçirilməli və sınaq testləri keçirilməlidir;

- d. Planlara ən azı ildə bir dəfə yenidən baxılmalıdır.

11. Yeni fəaliyyət növləri, sistemlərin tətbiq edilməsi və biznes proseslərinin tətbiqinə bankın risk yanaşması

- 11.1. Bank strateji planla nəzərdə tutulmuş hədəflərə nail olmaq və bazarda mövqeyini qorumaq və gücləndirmək üçün xidmət və məhsul növlərini yeniləmək və genişləndirməklə fəaliyyət göstərir. Bankda yeni məhsulun yaradılması prosesinin qayda və ya prosedurlarla əhatə olunması təmin edilir.
- 11.2. Yeni məhsul və xidmət üçün iş proseslərinin hazırlanması təmin edilir. Bank tərəfindən məhsulun proqram infrastrukturunun test edilməsinin zəruriliyi nəzərə alınır;
- 11.3. Bütün yeni məhsullar, xidmətlər, sistemlər və biznes proseslərinin tətbiqi baxımından risklərin (o cümlədən, potensial risklərin) qiymətləndirilməsi həyata keçirilir (RİED və Komplayns Departamentinin rəyləri alınmaqla)
- 11.4. Risk qiymətləndirmələrinin nəticələri RİEK-in və İdarə Heyətinin müzakirəsinə təqdim edilir.
- 11.5. Yeni və ya yenilənmiş məhsul, xidmət, sistem və biznes prosesinin təşəbbüskarları bu prosesdə iştirak edən Bankın müvafiq struktur bölmələrindən (o cümlədən, risk və komplayens struktur bölmələrindən) daxil olan təklif və tövsiyələri nəzərə alırlar.

12. İnformasiya təhlükəsizliyi

- 12.1. İnformasiya təhlükəsizliyi üzrə risklərin qiymətləndirilməsi, azaldılması və idarə edilməsi aşağıdakı meyarlar üzrə aparılmalıdır:
 - a. İnformasiya təhlükəsizliyi üzrə özünüqiymətləndirmə, boşluqların təhlili və nüfuzetmə testlərinin keçirilməsi;
 - b. Server mərkəzində (ehtiyat və ya əsas) test ssenarilərinin keçirilməsi;
 - c. Məlumatlara giriş imkanlarının məhdudlaşdırılması;
 - d. Vəzifələrin bölüşdürülməsi;
 - e. İnformasiya təhlükəsizliyi siyasətlərinin və prosedurlarının yaradılması;
 - f. Ehtiyat surətlərin yaradılması;
 - g. İnformasiya sistemində icazəsiz girişə qarşı mühafizə sisteminin yaradılması ;
 - PAM (Privileged access management)
 - IGA (Identity Governance and Administration)
 - h. Təhlükəsizlik hadisələrinin real vaxtda aşkar edilməsi və cavablandırılması üçün genişləndirilmiş mühafizə həllərinin (XDR - Extended Detection and Response) tətbiqi;
 - i. Şəbəkə hücumlarını müəyyən edən IPS və IDS sistemlərinin tətbiqi;
 - Avadanlıq Firewall-nun qurulması (Fortigate Firewall)
 - j. İnformasiya sistemi tərəfindən icazəsiz əməliyyatların icrasını durduran mühafizə sisteminin yaradılması;
 - k. Mobil cihazların idarə olunması mexanizminin tətbiqi (MDM - Mobile Device Management);
 - l. İnformasiya Təhlükəsizliyi üzrə maarifləndirilmə təlimlərinin keçirilməsi;
 - m. Təhlükəsizlik məlumatlarının və hadisələrin idarə edilməsi (SIEM - Security Information and Event Management) sistemlərinin integrasiyası;
 - Bütün təhlükəsizlik hadisələrinin mərkəzləşdirilmiş monitorinqi və analizi.
 - Anormal fəaliyyətlərin avtomatik aşkarlanması və xəbərdarlıq sistemlərinin qurulması.

13. Ekoloji, Sosial və İdarəetmə (ESİ) prinsiplərinin tətbiqi

- 13.1. Bank fəaliyyətində Ekoloji, sosial və idarəetmə (ESİ) ilə bağlı məsələləri

tətbiq edir;

13.2. Ekoloji, Sosial və İdarəetmə (ESİ) prinsiplərinin tətbiqi aşağıdakı kimi aparılır;

- a. İş prosesində kağızdan istifadənin minimuma endirilməsi (elektron sənəd dövriyyəsinin tətbiqi).
- b. İşçilərə ədalətli əmək haqqı və mükafatlandırma sisteminin formalaşdırılması.
- c. Təhlükəsiz iş şəraiti (işçilərin iş şəraitinin yaxşılaşdırılması).
- d. İşçilərin tibbi sığortalanması (işçilərin sağlamlığı).
- e. İşçilərin əmək hüquqlarının təmin edilməsi.
- f. Təhlükəsizlik və mühafizə sistemlərinin daha da təkmilləşdirilməsi.
- g. Müştəri məlumatlarının məxfiliyinin qorunması.
- h. ESİ prinsiplərinə cavab verən təchizatçıların cəlbə.
- i. Rəhbər vəzifələrdə müxtəlifliyin və gender bərabərliyinin təşviq edilməsi.
- j. Korrupsiya və fırıldaqçılığın qarşısının alınması.
- k. Kommunikasiya strategiyasının şəffaflığın artırılmasına yönəldilməsi.
- l. Məlumat məxfiliyinin təmin edilməsi.
- m. Sosial layihələrin icrası.
- n. Bankın dürüstlüyü və etikası.
- o. Yaşıl və sosial layihələrdə iştirak.
- p. Ekoloji fəaliyyəti dəstəkləyən sahələrin maliyyələşdirilməsi.

14. Risk mədəniyyəti

- 14.1. Risk mədəniyyəti – risklərin müəyyən edilməsi, riskin qəbulu və idarəedilməsi ilə bağlı dəyərlərin, düşüncələrin məcmusu, o cümlədən risk üzrə qərarların qəbul edilməsi üzrə norma, yanaşma və davranışların məcmusu və bütün Bank əməkdaşları tərəfindən bölüşdürülən davranış xəttidir.
- 14.2. Bank risk mədəniyyətini bütövlükdə özünün idarəetmə mədəniyyətinin əsas komponentləri sırasına daxil edir və risk mədəniyyəti səviyyəsinin və təmliğinin artırılmasını həyata keçirir. Risk mədəniyyətinin bütün strukturlarda/bölmələrdə yayılması və təşviq edilməsi biznesin risklərinin səmərəli idarə edilməsinə kömək edir.
- 14.3. Bankda risk mədəniyyətinin inkişafı əməkdaşların risklərin idarə edilməsi üzrə əsas sənədlər və təşkilati struktur, risklərin növləri və onların Bank üçün əhəmiyyəti, BRİ-nin parametrləri və s. ilə tanış edilməsini/biliklərinin təkmilləşdirilməsini nəzərdə tutur.
- 14.4. Risk mədəniyyətinin icmal hesabatı illik əsasda hesabat ili başa çatdıqdan sonra növbəti ilin birinci rübündən gec olmayaraq RİED tərəfindən hazırlanır və BRİ və RİEK-ə təqdim edilir.
- 14.5. Hesabat RİEK tərəfindən müzakirə edilir və Müşahidə Şurasına təqdim edilir.
- 14.6. Risk mədəniyyətinin icmal hesabatı risk mədəniyyəti səviyyəsinin yüksəldilməsi çərçivəsində həyata keçirilən tədbirləri, habelə bütövlükdə Bankda Risk mədəniyyətinin səviyyəsinə dair RİED-nin ekspert qiymətləndirməsini əks etdirir.

15. Yekun müddəalar

- 15.1. Bu Siyasət Baş risk inzibatçısı tərəfindən hazırlanmışdır və Müşahidə Şurası tərəfindən təsdiq edildiyi andan qüvvəyə minir.
- 15.2. Bu Siyasət qüvvəyə mindiyi tarixdən Müşahidə Şurasının 06.09.2022-ci il tarixli qərarı ilə (protokol №68) təsdiq edilmiş eyniadlı siyasət qüvvədən düşmüş hesab edilir.
- 15.3. Bu Siyasətə edilən əlavə və dəyişikliklər Müşahidə Şurasının qərarı ilə qüvvəyə minir.
- 15.4. Siyasətə ən azı ildə bir dəfə yenidən baxılır və tələb olunduqda müvafiq dəyişikliklər edilir.

Müşahidə Şurasının sədri
E.Əhmədov

